

ויקאב אַת בֵּן יִרְצָה

אחדים ממשוררי האפיטף הבולטים שכלו את בניהם או בנותיהם וניסחו את כתובות המצבה על ילדיהם. כתובת המצבה שכתב אד"ם הכהן על בנו מיכ"ל (מיכה יוסף לבנון) מנוסחת, כביכול, מפיו של הבן המת. הכתובת על מיכ"ל שהיה משורר צעיר ומבטיח ומת משחפת בגיל עשרים וארבע, משלבת את שמות ספריו, כמקובל במצבות קבורה רבניות ומשכילות על פי העיקרון התלמודי הגורס "אין עושין נפשות לצדיקים דבריהם הם הם זכרונם" (ירושלמי שקלים מז, ע"א). התייחסותו של אד"ם לכהונתו וכהונת בנו ב"מקדש השפה" מדגישה את עמדתם של הללו בנוגע למעמדה של "גברת הלשונות", ורומזת לייחוסו של המת ככהן, ובכך משלימה את הציור הוויזואלי המופיע על המצבה כמנהג קבורת כהנים: ציור כפות הכהן בברכו את העם. ניתן להבחין בכתובת זו בתופעה רווחת בקרב כותבי האפיטף: שיכול אותיות שנת הלידה והפטירה באופן שמעניק משמעות למילה. במקרה זה: שנת תפק"ח (היא שנת תקפ"ח - 1928) – כביטוי לפקידת עיני הוולד, ושנת תבי"ר (היא שנת תרי"ב - 1852) כביטוי לשברון הלב על פי הפועל הארמי שתרגומו; שבר. בנוסף לכתובות אלו, אשר מנוסחות בריחוק רגשי יחסי, מובאות שתיים מכתובות המצבות שהציב א"ב גוטלובר על מות בנותיו: האחת, על בתו שמתה בלדתה בהיותה בת שלושים, והשנייה על בתו שנפטרה בהיותה ילדה קטנה ומצבה נוספת של דוד לעוונטאל על בתו. בניגוד לכתובת המצבה של אד"ם הכהן הנמסרת מפיו של המת ומתארת בריחוק יחסי את השפעת מותו, כתובות אלה מבטאות שכול הורי כבוד מנשוא ושקיעה במלנכוליה, והן מבטאות משאלת מוות אשר יש בו איחוד משותף עם הבת בנוסח דבריו של דוד על בנו המת: "אַנִי הִלֵּךְ אֵלָיו וְהוּא לֹא יָשׁוּב אֵלָי" (שמואל ב יב, כג).

על מצבת קבורת מיכ"ל

אני מיכה יוסף! ולעבדענזאהן נקראתי
ארבע ועשרים שנה אשר חייתי נחלתי
לתמוך ימין שפת קדוש פה בארץ שלחתי
ובנפשי לעשות רצון שולחי צלחתי
בספרים שנים אני בניתי לי הציון:
בהריסות טרויה ובשירי בת ציון
אך עוד רבים מהם בכתובים השארתי
כי אץ עלי דרכי עד לא גמרתי
ומשפט מפעלותי עלי הגיון בכנזרי
כבר העידו חכמי חבל חכמי חלדי ודורי
ואני בן לאבי הרב אד"ם הכהן
אשר במקדש שפה זו גם הוא יכהן.
ובזי"ן לירח אדר שנת תפק"ח נולדתי
בכ"ז לירח שבט שנת תבי"ר נפרדתי
ואתם אבי ואמי גם אחי ושתי אחיותי!
רצו נא את אבני פה וחוננו עפרותי
ועם כל רעי הרבים במעט ימי קניתי
תפקדו לשלום רוחי פה על קברי אשר פריתי
רבות קינות ותהילות, עשו חיל וגדולות
ודומיה שאננה, עלתה על כלנה.

(אד"ם הכהן, על בנו שירי שפת קדש)

**על קבר בתי אהובת נפשי, חכמת לב ואילת אהבים
מרת ראזאליע ראזענבערג תנצב"ה**

יְבֵשׁ מְקוֹר עֵינַי וְלִבִּי נִמָּס,
נִחַר גְּרוּנִי, אוֹי, בְּקִרְאֵי חֲמָס.

הִנֵּה בְּאַנְחָתִי כְּכֹר יִגְעָתִי,
לִבִּי כְּאֵב אָנוּשׁ בְּחֻבוֹ כְּמָס.

חֲרָף שְׂאוֹל צִידוֹ, עֲצָמָיו גָּרַם,
בְּלַע שְׂשׁוֹן לִבִּי וְחָשׁ כִּתְחָמָס.

מְנוֹת בְּחִלוּנֵי בְּזַעַם אָפוּ,
בָּא כְּאָרִי, עֵבֶר וְטָרְף רָמָס.

מֵעַתַּ עֲזַבְתָּנִי אֲהוּבַת נַפְשִׁי
אֶקוּט בְּאוֹר, נִבְזָה בְּעֵינַי נִמָּאָס.

(אברהם בער גוטלובר, כל שירי מהללאל)

“אָקוּט בְּאוֹר, נִבְזָה בְּעֵינַי נִמָּאָס”: ע”פ הפסוק בתהילים (צה, י): “אֲרֻבְעִים שָׁנָה אֶקוּט בְּדוֹר”, כאן מכריז גוטלובר מלחמה באור ומתקוטט עם כל סמל לאופטימיות, והאור עבורו הוא בבחינת “נִבְזָה בְּעֵינַי נִמָּאָס” (ע”פ תהילים טו, ד).

**ואלה הם הדברים המעטים אשר כתבתי
לחרות על מצבת קברה בקאמעניץ פאדלאסקי
(שמה חיה רוזא ברה"ח)**

חכי לי בתי עד באי אליך!
ירחק יום זה, או קרוב הנהו.
הנה בא אבואה בזרועתיך.
רגזי ויגוני אשי, אשכחהו,
וכך עד אגיל וכאור פניך.
זה היום יום מות נקראהו –
אכן יש חיים לנפש אחריהו!

(אברהם בער גוטלובר, כל שירי מהלאל)

האב על מצבת בתו האהובה

כמו חבצלת הנקטפה מרוח סערות
כן נקטפת בתי וטורפת בדמי זמין
חללה לפעתך אהה! יבשו שלתיך
נוחלה אבדה תקנתי, הובלה לקברות.
אוי! כי עפו שמחתי ביום עברות
לא אשקוטה עדי ארד אחריך!.....

(דוד לעוונטל, אילת השחר)